

‘Oorlog op vijf continenten’

Stel: tijdens de geschiedenisles in 3 havo komt het onderwerp Holocaust ter sprake. Er ontstaat een verhitte discussie waarin leerlingen beweren dat de Jodenvervolgung niet heeft plaatsgevonden. Wat doe je dan? Het educatief project ‘Oorlog op vijf continenten’ helpt docenten aan ‘handelingsbrutale’ interventies.

DOOR ERIC WENT

‘**D**e Holocaust is typisch een thema dat in een etnisch divers samengestelde klas aanleiding kan geven tot hoog oplopende emoties’, stelt Marc Kropman, als vakdidactisch geschiedenis verbonden aan het Landelijk Expertisecentrum Mens en Maatschappijvakken (LEMM). ‘Vaak zie je dat docenten vervolgens niet in staat zijn om de emoties rondom dit soort gevoelige thema’s in goede banen te leiden. De een grijpt in door de discussie meteen plat te slaan, de ander slaat het onderwerp liever helemaal over.’

Marc Kropman

Dergelijk gedrag wordt ook wel getypeerd als ‘handelingsverlegenheid’. Kropman: ‘Daarmee wordt het denken van leerlingen stopgezet. Doodzonde, want zo’n discussie is juist een enorme kans om dilemma’s rondom het menselijk handelen op tafel te krijgen.’

Niet meer eenzijdig Europees

In samenwerking met Forum, en met subsidie van het ministerie van VWS, heeft het LEMM het educatief project ‘Oorlog op vijf continenten’ ontwikkeld. Dat bestaat uit lespakketten voor onder- én bovenbouw VMBO, Havo en VWO, waarin de rol van verschillende landen tijdens de Tweede Wereldoorlog thematisch wordt belicht, zoals van Marokko, Turkije, Suriname, Joegoslavië en Indonesië. Doel van deze lespakketten is docenten feitelijke informatie te geven, anders dan de vaak eenzijdige Europese benadering in veel bestaande geschiedismethodes. Het is deze eenzijdigheid waarin leerlingen in etnisch divers samengestelde klassen zich te weinig herkennen. Kropman: ‘We gaan bijvoorbeeld in op de positie van Marokko, dat destijds een kolonie was van Frankrijk. Wat was de opstelling van de Marokkaanse Sultan, wetende dat een deel van Frankrijk aan geallieerde zijde vocht, en

het andere deel - het Vichyregime - pro-Duits was? Daar dragen we in de lespakketten verschillende bronnen voor aan. Dat biedt mogelijkheden om voor meer leerlingen aansprekend onderwijs te ontwikkelen.'

Durven handelen

Lacunes in kennis opvullen is maar een gedeelte van het educatief project. Daarnaast beoogt het de 'handelingsverlegenheid' van docenten aan te pakken, als beladen discussies in de klas dreigen te ontsporen. 'De moeilijkheid is een juiste verhouding te vinden tussen enerzijds het stellen van grenzen en anderzijds je te verplaatsen in de redenering van deze jongeren', aldus Kropman.

Aan het Centrum voor Nascholing (CNA) is gevraagd daar - naast de lespakketten - een training voor te ontwikkelen. Deze training heeft als naam meegekregen: 'Van handelingsverlegen naar handelingsbrutaal'. CNA-trainer Mieke de Leeuw: 'Doel van de training is dat docenten zich behalve de vakinhoudelijke kennis en middelen ook vakdidactische en pedagogische middelen eigen maken, waardoor hun handelingsrepertoire wordt vergroot en zij in staat zijn om na snelle analyse een juiste interventie te plegen. Met als resultaat dat dergelijke moeilijke onderwerpen in de klas bespreekbaar worden, zonder dat leerlingen in een hoek worden gezet.' 'Wij willen docenten zo equiperen dat ze die moeilijke discussies zonder aarzelen kunnen en durven

Doel van deze lespakketten is docenten feitelijke informatie te geven, anders dan de vaak eenzijdige Europese benadering in veel bestaande geschiedenismethodes.

Vervolgens gaat CNA de deelnemers uitrusten om — zodra zich een verlegenheidssituatie voordoet — 'de situatie' razendsnel te analyseren en daar een passende interventie bij te plegen. 'Dat moet heel snel, vaak in slechts een paar seconden', aldus trainer De Leeuw.

Daartoe zijn verschillende casussen op video uitgewerkt. Zoals die van de docent die een leerlinge ziet vertrekken zodra hij zijn les over voormalig Joegoslavië in de oorlog begint. Het gevolg: er ontstaat onrust in de groep, en de docent is de grip op de situatie kwijt. De Leeuw: 'Als deze docent zich had gerealiseerd dat dit onderwerp gevoelig ligt bij deze leerling, gezien haar afkomst, en vooraf het gesprek met haar was aangegaan, dan zou er een geheel andere situatie zijn ontstaan. Deelnemers zien tijdens deze video-beelden wat er fout gaat en hoe ze dat ook anders kunnen oplossen. Let wel: we leveren in deze training zeker geen

kant-en-klare toolkit met oplossingen. Elke situatie is anders. Wat we wel laten zien is dat de docent een aantal basiszaken op orde moet hebben, en we laten door middel van casuïstiek zien wat inefficiënt handelen is, en waarom dat zo is.'

Gevorderden

Niet elke docent geschiedenis kan zomaar aan de training van CNA meedoen.

De Leeuw: 'Docenten geschiedenis die 3 tot 7 jaar leservaring hebben en beschikken over een goede kennis van het thema 'oorlog op vijf continenten' mogen zich inschrijven. Daarnaast moeten ze in elk geval over basale vaardigheden beschikken: weten hoe klassenmanagement werkt en hoe je voor veiligheid in de klas zorgt. Want er wordt nogal wat van ze gevraagd.'

Docenten die met de training aan de gang gaan, schakelen constant heen en weer tussen theorie en praktijk. Zo moeten ze ook tussentijds opdrachten uitvoeren in de eigen lespraktijk. De Vries: 'Zo bevorderen we de transfer naar de werkvloer.'

Met zowel inhoudelijke als procesmatige kennis kunnen, zo verwachten de trainers, docenten hun handelingsverlegenheid uiteindelijk achter zich laten en zelfs handelingsbrutaal worden. De Leeuw: 'Heb je in dit soort situaties onvoldoende vakinhoudelijke kennis, dan ben je weg. En heb je geen proceskennis, dan gaat het ook niet lukken. Het gaat dus echt om een combinatie van beide.' ●

► De lespakketten zijn beschikbaar op: www.ivgd.nl vakdidactische bronnenbank.

Kijk voor de training 'Oorlog op vijf continenten - Van handelingsverlegen naar handelingsbrutaal' op www.centrumvoornascholing.nl

maakt docent handelingsbrutaal

aangaan', vult Noortje de Vries aan, eveneens als trainer werkzaam bij CNA. 'Want daar is absoluut lef voor nodig. Vandaar ook dat we het over 'handelingsbrutaal' hebben.'

Mieke de Leeuw

Noortje de Vries

Snelle interventie door parate kennis

Dat begint met weten waar je zelf staat, als docent. De Vries: 'Hoe kijk ik eigenlijk naar de oorlog? Wat vind ik er zelf van? Wat zijn mijn opvattingen, overtuigingen, waarden en normen? Dat zijn de eerste vragen die we aan deelnemers van de training voorleggen. Ook is het belangrijk dat een docent goed weet wie er in de klas zitten. Welke culturen en achtergronden nemen deze leerlingen mee? En wat betekent dat voor de groepsdynamiek? Dit alles is nodig om de uitgangssituatie helder te krijgen voordat de docent met dergelijke gevoelige materie aan de slag gaat.'